

Cristi DANILEȚ*

Dezbaterile în Dosarul Ursu: de la libertatea de exprimare la afectarea independenței justiției

1. Comunicatul de presă în cazul „Gheorghe Ursu”

La data de 11 octombrie 2023, Biroul de presă al Consiliului Superior al Magistraturii a publicat pe site-ul instituției un comunicat de presă având următorul conținut:

Secția pentru judecătoria a Consiliului Superior al Magistraturii, în ședința din data de 11 octombrie 2023, în majoritate, a admis sesizarea privind apărarea independenței puterii judecătorești în raport de mai multe articole de presă care au vizat soluția pronunțată în „cazul disidentului anticomunist inginer Gheorghe Ursu”.

Ca urmare a deciziei penale pronunțate în cauza menționată, în spațiul public au fost făcute mai multe afirmații care pun în discuție independența membrilor completului de judecată care s-a pronunțat în cauză, a instanței supreme și a puterii judecătorești în ansamblu, luări de poziție care au provenit din partea unor oameni politici, a reprezentanților unor instituții publice, a unor formatori de opinie din cadrul societății civile, precum și din partea mass-media.

În cuprinsul articolelor de presă s-a afirmat, sub diverse forme, că decizia pronunțată este rezultatul unei influențe profunde exercitate de fosta Securitate și de către actualele servicii de informații asupra sistemului judiciar, că judecătorii cauzei au legitimat metodele regimului comunist totalitar, că decizia a fost rezultatul necunoașterii totale a aspectelor analizate, că judecătorii au căzut victima formelor de manipulare utilizate de fostul regim comunist pentru a compromite disidenții politici sau că scopul hotărârii judecătorești a fost discreditarea unuia dintre cei mai importanți disidenți anticomuniști și de a-i proteja pe torționarii acestuia.

Totodată, chiar și ulterior publicării în format anonimizat a considerentelor deciziei instanței supreme, au continuat să fie făcute în spațiul public afirmații de același gen, presupus întemeiate pe paragrafe dispartate, scoase din context, ale deciziei.

Față de aceste aspecte, Secția pentru judecătoria reține, că prin modul în care au fost formulate, fără o bază factuală, comentariile privind modul de apreciere a probelor și raționamentul judecătorilor care au soluționat dosarul depășesc limitele unor critici normale și acceptabile într-o societate democratică față de activitatea de judecată. De asemenea, prin afirmațiile publice formulate, referitoare la profesionalismul judecătorilor membri ai completului de

---

* *Judecător la Tribunalul Cluj*
Email: cristivdan@yahoo.com
Manuscris primit la 20 noiembrie 2023.

judecată, la modalitatea de administrare a probelor și de aplicare a dispozițiilor legale, precum și la soluția pronunțată în cauză, ce a fost asociată unei „lipse de atașament față de valorile democratice”, a fost încălcată independența puterii judecătorești, fiind afectată încrederea publică în sistemul de justiție.

2. Hotărârea CSM

Acest comunicat de presă are la bază o soluție adoptată cu 8 voturi pentru și 1 vot contra de către secția de judecători din cadrul CSM. Acesta a fost punctul nr. 7 al ordinii de zi, dezbătut în ședința din data de 11 octombrie 2023 când s-a hotărât „apărarea independenței puterii judecătorești față de afirmațiile publicate în mass-media în mai multe articole privind decizia penală pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în cazul Gheorghe Ursu”.

Hotărârea adoptată cu acest prilej are nr. 2382 și, până la data redactării prezentului material (20 noiembrie 2023), nu era motivată, deși toate hotărârile cu număr anterior și toate cele cu număr ulterior sunt urcate pe site-ul instituției¹. Prin urmare, publicul nu poate cunoaște cine a formulat sesizarea, despre ce articole de presă este vorba, ce alegații s-au făcut, cum au răspuns membrii completului la acestea în cadrul verificărilor efectuate, de ce ar fi acestea nefondate.

3. Apărarea independenței justiției de către CSM

Este adevărat că orice persoană, organizație, autoritate sau instituție este datoare să respecte independența judecătorilor². Independența lor este o regulă de importanță constituțională³. Aceasta înseamnă că judecătorii trebuie să soluționeze cauzele în baza legii, cu respectarea drepturilor procesuale ale părților, fără constrângeri, influențe, presiuni, amenințări sau intervenții directe sau indirecte din partea oricărei persoane sau autorități⁴.

Când este încălcată independența judecătorilor, CSM este chemat să intervină în calitate de garant al independenței justiției⁵. În cazuri în care a fost afectată independența justiției, una dintre formele de apărare constă în dezbateră cazului respectiv cu privire la ingerința sau la presiunea asupra unor judecători și emiterea unui comunicat de presă. Iar această procedură este reglementată în lege.

Astfel, în Legea nr. 305/2022⁶ se prevede că este atribuția Inspecției Judiciare să efectueze verificările pentru soluționarea cererilor privind apărarea independenței, imparțialității și reputației profesionale a judecătorilor și procurorilor, după care prezintă

1 A se vedea <http://old.csm1909.ro> la secțiunea „Hotărâri ale CSM”.

2 Art. 2 alin. (4) din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1102 din 16 noiembrie 2022.

3 Art. 124 alin. (3) din Constituția României,

4 Art. 2 alin. (3) din Legea nr. 303/2022.

5 Art. 133 alin. (1) din Constituția României.

6 Legea nr. 305/2022 privind Consiliul Superior al Magistraturii (*aici*, CSM), publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 1105 din 16 noiembrie 2022.

secției corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii raportul cuprinzând rezultatul verificărilor (*art. 83 alin. 1 lit. f*). Secția de judecători/procurori are dreptul, respectiv obligația corelativă de a se sesiza, din oficiu, pentru a apăra judecătorii și procurorii împotriva oricărui act de imixtiune în activitatea profesională sau în legătură cu aceasta care le-ar putea afecta independența sau imparțialitatea, precum și împotriva oricărui act care ar crea suspiciuni cu privire la acestea. De asemenea, secțiile Consiliului Superior al Magistraturii apără reputația profesională a judecătorilor și procurorilor. Sesizările privind apărarea independenței autorității judecătorești în ansamblul său se soluționează, la cerere sau din oficiu, de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii (*art. 31 alin. 1*).

Este de observat că legea nu prevede atribuția secției de judecători de apărare a independenței puterii judecătorești, despre care menționează comunicatul de presă. Secția de judecători poate apăra, din oficiu sau la cerere, doar independența judecătorilor priviți individual cu privire la care există acte de imixtiune. De asemenea, la cererea individuală a celor afectați, secția de judecători poate apăra reputația profesională a judecătorilor.

4. Apărarea față de criticile la adresa justiției

CSM a adoptat soluția menționată pentru a combate „afirmațiile care pun în discuție independența membrilor completului de judecată care s-a pronunțat în cauză, a instanței supreme și a puterii judecătorești în ansamblu” și care provin „din partea unor oameni politici, a reprezentanților unor instituții publice, a unor formatori de opinie din cadrul societății civile, precum și din partea mass-media”.

Reacția CSM are loc, așadar, pe tărâmul libertății de exprimare. Acesta este un drept fundamental, consacrat de art. 30 din Constituția României. Libertatea de exprimare nu este un drept absolut, astfel încât exercitarea sa comportă anumite limite, expres și limitativ enumerate la alin. (6) și alin. (7). Printre acestea nu regăsim vreo mențiune cu privire la justiție.

Singura limită adusă libertății de exprimare în legătură cu subiectul articolului de față este „demnitatea, onoarea”. Așadar, dacă un individ, presa sau publicul ar ataca personal sau nefondat un judecător pentru modul în care a soluționat o cauză, acesta trebuie apărat. În temeiul dispozițiilor cuprinse în secțiunea „Respectul vieții private și al demnității persoanei” din Codul civil la art. 74-81, judecătorul poate acționa pentru apărarea drepturilor sale afectate prin modalitățile cuprinse în Titlul „Apărarea drepturilor nepatrimoniale” din Codul civil la art. 252-256.

În Constituția României nu se prevede vreo limită în legătură expresă cu libertatea de exprimare la adresa sistemului judiciar.

5. Libertatea de opinie și de exprimare. Aspecte generale

Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a

răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat⁷.

Dacă la origine acest drept părea absolut, ulterior aveau să apară și excepțiile: libertatea de exprimare poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare: a) respectării drepturilor sau reputației altora; b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice⁸.

Libertatea de opinie și libertatea de exprimare sunt condiții indispensabile pentru dezvoltarea deplină a persoanei. Ele sunt esențiale pentru orice societate, căci constituie piatra de temelie a oricărei societăți libere și democratice. Cele două libertăți sunt strâns legate, libertatea de exprimare oferind vehiculul pentru schimbul și dezvoltarea opiniilor.⁹

Libertatea de exprimare este o condiție necesară pentru realizarea principiilor transparenței și responsabilității, care sunt, la rândul lor, esențiale pentru promovarea și protecția drepturilor omului¹⁰. Dreptul la libertatea de exprimare cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel¹¹, iar acesta acoperă o varietate de subiecte, inclusiv discursul politic și dezbaterile despre drepturile omului¹².

O presă liberă, necenzurată și neîngrădită sau alte mijloace de informare în masă (radio, TV, internet) sunt esențiale în orice societate pentru a asigura libertatea de opinie și de exprimare și exercitarea altor drepturi fundamentale. Aceasta constituie una dintre pietrele de temelie ale unei societăți democratice¹³.

Se consideră că, astăzi, jurnalismul este o funcție partajată de o gamă largă de actori, inclusiv reporteri și analiști profesioniști cu normă întreagă, precum și bloggeri și alte persoane care se angajează în forme de auto-publicare în format tipărit, pe internet sau în altă parte¹⁴. De altfel, CEDO a decis că, având în vedere că site-urile de pe Internet au o contribuție importantă la îmbunătățirea accesului publicului la actualități și, în general, la facilitarea difuzării informațiilor, funcția bloggerilor și a utilizatorilor populari ai platformelor de comunicare socială poate fi echivalată cu cea de „câine de pază public” în ceea ce privește protecția conferită de art. 10¹⁵. Același rol, rezervat inițial doar presei clasice, a fost recunoscut și ONG-urilor¹⁶.

Avocatul, însă, nu poate fi asimilat unui jurnalist. El acționează în calitate de actor al sistemului justiției direct implicat în funcționarea acestuia și în apărarea unei părți. Prin urmare, acesta nu poate fi asimilat unui martor extern responsabil cu informarea publicului¹⁷.

7 Art. 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la Paris în 1948 de către Adunarea Generală a ONU și semnată de România în 1955; art. 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (*aici, PIDCP*), adoptat în 1966 de către Adunarea Generală a ONU și ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974.

8 Art. 19 paragraful 3 din PIDCP.

9 Comitetul pentru Drepturile Omului din cadrul ONU, Comentariul general nr. 34/2011 – Articolul 19: Libertatea de opinie și de exprimare, pct. 2.

10 Comentariul 34/2011, pct. 3

11 Art. 19, paragraf 2 din PIDCP.

12 Comentariul 34/2011, pct. 11.

13 Comentariul 34/2011, pct. 13 și pct. 16.

14 Comentariul 34/2011, pct. 44.

15 CEDO, *Magyar Helsinki Bizottság împotriva Ungariei*, Marea Cameră, hotărârea din 8 nov. 2016, pct. 168.

16 *Ibidem*, pct. 159-166.

17 CEDO, *Morice împotriva Franței*, Marea Cameră, hotărârea din 23 aprilie 2015, pct. 148 și 168.

6. Jurisprudența CtEDO privind dezbaterile asupra justiției

Pentru a vedea în ce măsură sunt permise dezbaterile privind justiția sau, din contra, acestea trebuie limitate, voi face o trecere în revistă a principalelor standarde internaționale¹⁸.

În analiza noastră plecăm de la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, după ce în paragraful întâi al art. 10 consacră libertatea de exprimare ca drept fundamental, paragraful următor prevede că „exercitarea acestui drept comportă îndatoriri și responsabilități care poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru (...) a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”.

În mai multe hotărâri, Curtea Europeană de la Strasbourg a dezvoltat principiile aplicabile atunci când este vorba de dezbaterile publice asupra unor chestiuni de larg interes, inclusiv asupra justiției ca sistem, respectiv a magistraților ca indivizi.

Astfel, s-a decis că restricțiile privind libertatea de exprimare permise de al doilea paragraf al art. 10 „pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești” nu permit statelor să limiteze toate formele de dezbateri publice privind chestiuni în curs de examinare de către instanțe¹⁹. Este perfect valabil ca problemele pe care le judecă instanțele să poate fi discutate înainte sau în același timp cu procesul, în altă parte: fie în reviste de specialitate, fie în presa importantă sau în rândul publicului larg²⁰. Chestiunile legate de funcționarea justiției, instituție esențială pentru orice societate democratică, sunt de interes public, ceea ce implică un nivel ridicat de protecție a libertății de exprimare, însoțit de o marjă de apreciere deosebit de restrânsă a autorităților²¹.

Curtea a recunoscut că, pe lângă ipoteza unor atacuri grave și lipsite de temei serios, magistrații, având în vedere apartenența lor la instituțiile fundamentale ale statului, pot ca atare să fie ținta unor critici personale în limitele admisibile, nu doar în mod teoretic și general. Ca atare, limitele criticilor admisibile la adresa acestora, atunci când aceștia se află în exercitarea atribuțiilor lor oficiale, sunt mai largi decât în cazul unor simple persoane²².

7. Libertatea de a critica justiția

Este rolul și dreptul mass media de a strânge și transmite informații către public și de a comenta asupra modului de administrare a justiției, inclusiv asupra cauzelor înainte, în timpul și după judecată, fără a încălca prezumția de nevinovăție. De la acest principiu ar

18 Pentru o colecție a tuturor instrumentelor internaționale apărute de-a lungul anilor, a se vedea coord. Cristi Danileț, „Manual on Independence, Impartiality and Integrity of Justice. A Thematic Compilation of International Standards, Policies and Best Practices”, august 2022, la adresa www.ceeliinstitute.org, secțiunea „Resources - Publications”.

19 CtEDO, *Worm împotriva Austriei*, hotărârea din 29 august 1997, pct. 50.

20 CtEDO, *Bédat împotriva Elveției*, Marea Cameră, hotărârea din 29 martie 2016, pct. 51.

21 CtEDO, *Morice împotriva Franței*, Marea Cameră, hotărârea din 23 aprilie 2015, pct. 125, 128 și 153.

22 CtEDO, *Morice împotriva Franței*, Marea Cameră, hotărârea din 23 aprilie 2015, pct. 131; *Aurelian Oprea împotriva României*, hotărârea din 19 ianuarie 2016, pct. 74.

trebui să se deroge în împrejurările prevăzute de Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice. Dacă media sau membrii publicului critică o hotărâre, judecătorul ar trebui să se abțină de la a răspunde la ele scriind presei sau făcând comentarii incidentale despre asemenea critici atunci când se află în instanță. Judecătorul ar trebui să vorbească numai prin intermediul motivărilor la hotărârile pronunțate în cauzele deduse lui spre soluționare. În general, este nepotrivit ca un judecător să apere în public motivele hotărârilor judecătorești²³.

Ziariștilor trebuie să li se permită a face relatări corecte asupra procedurilor legale și să poată raporta dacă bănuiesc pe cineva sau dacă există cu adevărat corupție sau părtinire. Ziariștii și editorii ar trebui să fie mai bine instruiți despre cum să redea ceea ce se întâmplă în tribunale și despre cum să prezinte chestiunile legale publicului, pe înțelesul acestuia. Cadrele universitare ar trebui încurajate să comenteze judecățile curții în publicații de specialitate juridică, dacă nu chiar în mass-media²⁴.

Mass-media trebuie să respecte și să susțină independența și imparțialitatea sistemului judiciar și să aprecieze faptul că suportul publicului pentru sistemul judiciar și hotărârile judecătorești este necesar pentru funcția judiciară și în marele beneficiu al societății. Criticismul mass-mediei cu privire la judecători, la actele judiciare și motivările hotărârilor judecătorești este potrivit, cu condiția ca mass-media să nu încerce să îl determine pe un anumit judecător sau pe mai mulți judecători să ajungă la o anumită concluzie. Mass-media trebuie să se abțină de la critici nedrepte și nefondate cu privire la sistemul judiciar. Când critica de către mass-media a unui judecător sau a deciziei acestuia este nedreaptă sau nefondată, este potrivit să existe un răspuns în numele judecătorului. Deoarece un judecător este constrâns de comentariile publice cu privire la cazurile sale, răspunsul ar trebui să fie dat de către purtătorul de cuvânt al instanței, asociația de judecători, baroul de avocați și alte entități din afara sistemului juridic²⁵.

Mass media are acces la informațiile judiciare și la ședințele de judecată, în modurile și limitele stabilite de legile naționale (vezi, de ex. Recomandarea Rec(2003)13 asupra furnizării de informații prin mass media în legătură cu procesele penale). Profesioniștii din mass media sunt complet liberi să decidă ce reportaje ar trebui aduse în atenția publicului și în ce mod vor fi tratate acestea. Nu trebuie să existe nici o încercare de a împiedica mass media să critice organizarea sau funcționarea sistemului judiciar. Sistemul judiciar ar trebui să accepte rolul mass media care, în calitate de observator din afară, poate evidenția neajunsurile și poate avea o contribuție constructivă la îmbunătățirea metodelor instanțelor și a calității serviciilor pe care acestea le oferă justițiabililor²⁶.

Membrii publicului, ai puterii legislative și executive pot comenta în public asupra a ceea ce ei consideră că sunt limitări, greșeli sau erori ale unui judecător și ale hotărârilor pronunțate de acesta. De obicei, judecătorul respectiv, datorită convenției de tăcere politică, nu răspunde acestor comentarii. Deși dreptul de a-l critica pe judecător se supune regulilor

23 UNODC; Comentariu la Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, 2007, pct. 74.

24 Transparency International, Raport asupra corupției globale pe anul 2007, Rezumat: probleme-cheie ale corupției judiciare, Recomandările nr. 23 și 24.

25 Declarație cu privire la Principiile de Independență a Justiției, adoptată de Conferința Președinților de Instanțe Supreme din Europa Centrală și de Est, Brijuni, Croația, 14 octombrie 2015, pct. 40-42.

26 Opinia nr. 7 (2005) a CCJE “justiția și societatea”, pct. 33.

legate de sfidarea curții, aceste reguli sunt tot mai rar invocate în prezent decât erau în trecut, pentru a reprimă sau pedepsi criticile exprimate la adresa puterii judecătorești sau la adresa unui anumit judecător. Cel mai bine și mai înțelept este să se ignore orice atac scandalos, mai degrabă decât a se exacerba publicitatea prin inițierea procedurii de sancționare pentru sfidarea curții. După cum s-a observat, „justiția nu este o virtute aflată în sihăstrie: trebuie să se permită examinarea sa de către oamenii obișnuiți, și comentariile respectuoase, chiar fâțișe, ale acestora”²⁷.

În principiu, sistemul judiciar trebuie să accepte faptul că criticile sunt o parte a dialogului dintre cele trei puteri ale statului și cu societatea ca întreg, unde media liberă joacă un rol indispensabil²⁸.

Când încearcă să găsească un echilibru adecvat, de exemplu, între necesitatea de a proteja procedurile judiciare împotriva distorsiunilor și a presiunii, venind din surse politice, ale presei sau de altă natură, și interesele de a discuta deschis chestiunile de interes public în viața publică și într-o presă liberă, judecătorul trebuie să accepte că este o figură publică și nu trebuie să pară prea sensibil sau prea fragil. Criticile adresate persoanelor cu funcții publice sunt ceva obișnuit într-o democrație. În limitele legii, judecătorii nu ar trebui să se aștepte să fie imuni la criticile la adresa deciziilor pe care le iau, motivelor care au stat la baza lor, și modului în care conduc judecarea unei cauze²⁹.

8. Critici iresponsabile și presiuni

Tendința care poate fi observată în cadrul unor state membre ale Consiliului Europei de a încerca subminarea sistemelor de justiție reprezintă o amenințare reală la adresa principiilor statului de drept și a funcționării corespunzătoare a unei societăți democratice. Fără a lua în considerare intențiile de îngrădire a comentariilor justificate din partea publicului în legătură cu activitatea instanțelor, rolul de protejare a poziției constituționale pe care o are sistemul judiciar revine nu doar judecătorilor, ci și reprezentanților puterilor executive și legislative, reprezentanților societății civile, mass-media ș.a.m.d.³⁰.

Dacă comentează deciziile judecătorești, executivul și legislativul trebuie să evite criticile care ar submina independența puterii judecătorești sau ar slăbi încrederea publicului în justiție. De asemenea, acestea ar trebui să evite acțiuni ce pot pune sub semnul întrebării intenția lor de a respecta deciziile judecătorilor, altele decât cele prin care își manifestă intenția lor de a formula o cale de atac³¹.

Deseori politicienii și alte persoane cu funcții publice din statele membre Consiliului Europei fac comentarii care fie cer ca puterile magistraților să fie restricționate, fie dau dovadă de puțină înțelegere a rolului unei puteri judecătorești independente. Astfel de comentarii sunt făcute în special în timpul campaniilor electorale, atunci când se iau decizii

27 Comentariu la Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, pct. 137.

28 Avizul CCJE Nr. 18 (2015) cu privire la poziția sistemului judiciar și relația acestuia cu celelalte puteri ale statului într-o democrație modernă, pct. 52, teza întâi.

29 Comentariu la Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, pct. 30.

30 Avizul CCJE nr. 21 (2018) cu privire la prevenirea corupției în rândul judecătorilor, pct. 64.

31 Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile, pct. 18.

pe probleme constituționale sau cu privire la cazuri aflate în derulare. În principiu, puterea judecătorească trebuie să accepte faptul că criticile fac parte din dialogul dintre cele trei puteri ale statului și cu societatea în ansamblu. Dar, există o linie clară între libertatea de expresie și critica legitimă pe de o parte, și lipsa de respect și presiunea incorectă asupra puterii judecătorești, pe de altă parte. Politicienii nu trebuie să recurgă la argumente simpliste sau demagogice pentru a critica puterea judecătorească în timpul campaniilor politice doar de dragul argumentării sau pentru a abate atenția de la propriile lor deficiențe și nu trebuie atacați judecătorii individual. Politicienii nu trebuie să încurajeze nesupunerea la deciziile judiciare, cu atât mai puțin violența împotriva judecătorilor, după cum s-a întâmplat în unele state membre. Puterile executivă și legislativă au obligația de a asigura toată protecția necesară și adecvată atunci când funcțiile instanțelor sunt puse în pericol prin atacuri sau intimidări la adresa membrilor puterii judecătorești. Comentariile critice neechilibrate ale politicianilor sunt iresponsabile și cauzează o problemă gravă, deoarece pot submina în mod necugetat sau deliberat încrederea publică în puterea judecătorească. În aceste cazuri, puterea judecătorească trebuie să arate că un astfel de comportament este un atac asupra constituției statului democratic și un atac asupra legitimității unei alte puteri a statului. De asemenea, acel comportament încalcă și standardele internaționale³².

Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu se limitează doar la criticile din partea politicianilor, ci afirmă că și alți funcționari din poziții publice sau media, mai ales în dosarele pe rol și în timpul campaniilor politice, nu ar trebui să utilizeze argumente simpliste, populiste, sau demagogice și să dezinformeze în mod deliberat publicul, aducând critici iresponsabile sistemului judiciar și nerespectând principiul prezumției de nevinovăție. În consecință, acestea pot crea o atmosferă de neîncredere publică în sistemul judiciar și pot, în anumite cazuri, să încalce principiul unui proces echitabil stabilit prin Articolul 6 al CEDO³³.

9. Răspunsul sistemului de justiție

În ceea ce privește politica de informare a publicului, este de menționat că sistemul judiciar, ca a treia putere a statului, este într-o oarecare măsură limitat de obligații specifice care îl împiedică să răspundă eficient la critici venite din exterior. Aceste obligații sunt: obligația la discreție, inclusiv dreptul la un proces corect și respectarea prezumției de nevinovăție, precum și obligația la a fi rezervat³⁴.

Judecătorii ar trebui să se abțină de la a apela la presă în ceea ce privește propriile cauze, chiar și provocați fiind³⁵.

Regula că orice analize și orice critici aduse de o putere a statului celorlalte puteri trebuie făcute într-un climat de respect reciproc se aplică la fel de mult puterii judecătorești ca și membrilor puterilor executivă și legislativă. De fapt, este chiar și mai important ca

32 Avizul CCJE Nr. 18 (2015) cu privire la poziția sistemului judiciar și relația acestuia cu celelalte puteri ale statului într-o democrație modernă, pct. 52.

33 CtEDO, *Pesa împotriva Croației*, hotărârea din 8 aprilie 2010.

34 Avizul CCJE nr. 21 (2018) cu privire la prevenirea corupției în rândul judecătorilor, pct. 55.

35 Pentru jurisprudența CEDO, a se vedea *Lavents contra Letoniei*, hotărârea din 28 nov. 2002, par. 118; *Buscemi contra Italiei*, hotărârea din 16 sept. 1999, par. 67.

judecătorii să fie cu atât mai precauți, deoarece de multe ori chiar judecătorii sunt cei ce trebuie să judece dacă puterea executivă sau legislativă s-a comportat în conformitate cu legea. De asemenea, deciziile unei puteri judecătorești care permite magistraților săi să facă comentarii neîntemeiate sau lipsite de respect la adresa celorlalte puteri ale statului nu se vor bucura de încredere. Acel tip de observații va conduce doar la un „război al cuvintelor” care va submina el însuși încrederea în puterea judecătorească. În cele din urmă, un astfel de „război” poate pune puterea judecătorească în imposibilitatea de a-și îndeplini funcția constituțională de a soluționa disputele dintre cetățeni și dintre cetățeni și stat într-un mod care să fie efectiv și să fie privit ca independent și imparțial. O astfel de situație ar fi în detrimentul societății și democrației, pe care puterea judecătorească are obligația să le servească și să le protejeze³⁶.

Fiecare instanță judiciară și puterea judecătorească în ansamblu trebuie să discute în ce mod trebuie tratate aceste critici. De multe ori judecătorii care sunt atacați ezită să se apere (în special în cazul unui dosar aflat pe rol), pentru a-și păstra independența și pentru a demonstra că rămân imparțiali. În unele țări, consiliile pentru magistrați sau Curtea Supremă asistă judecătorii în astfel de situații. Aceste reacții pot ridica presiunea de pe umerii unui anumit judecător. Acestea pot fi mai eficiente dacă sunt organizate de judecători cu competențe de presă³⁷.

Suplimentar și în cazuri excepționale, când un judecător este defăimat sau denigrat, el/ea are dreptul să se apere și să își protejeze integritatea ca orice cetățean. Judecătorii ar trebui să beneficieze de suport instituțional cu privire la acest aspect³⁸.

10. Dezbateră în cazul Gheorghe Ursu

Dezbateră generată de această hotărâre a instanței supreme a fost cea care a permis răspândirea informațiilor în legătură cu pronunțarea hotărârii și cu motivarea sa. Unele afirmații din timpul dezbaterii vizează judecătorii, altele raționamentele cuprinse în hotărârea lor. Ceea ce a generat nedumerirea și chiar revolta cetățenilor ori a unor instituții de stat sunt paragrafele cu importanță pentru istoria comunistă a României referitoare la metodele uzitate de fosta Securitate.

Reacția CSM în cazul analizat vizează două categorii de critici generate de hotărârea din cazul Gheorghe Ursu: pe de o parte, că judecătorii au fost influențați de fostele și de actualele servicii secrete, pe de altă parte că judecătorii nu cunosc aspecte care țin de modul de funcționare a societății în timpul dictaturii comuniste. Din comunicatul de presă rezultă că CSM nu permite luarea de poziții critice pentru niciunul dintre cele două aspecte, ceea ce este profund criticabil.

Cât privește influența fostelor sau actualelor servicii de informații asupra judecătorilor, astfel de afirmații pot fi calomnii. Dacă cineva a făcut vreo asemenea afirmație explicită la adresa membrilor din completul de judecată, trebuie să răspundă la solicitarea

36 Avizul CCJE Nr. 18 (2015) cu privire la poziția sistemului judiciar și relația acestuia cu celelalte puteri ale statului într-o democrație modernă, pct. 54.

37 Avizul CCJE Nr. 18 (2015) cu privire la poziția sistemului judiciar și relația acestuia cu celelalte puteri ale statului într-o democrație modernă, pct. 53.

38 Avizul CCJE nr. 25 (2022) privind libertatea de exprimare a judecătorilor, pct. 42.

judecătorilor în cauză. CSM ar fi trebuit să arate publicului că astfel de declarații sau speculații sunt neavenite, că dacă sunt informații reale ele trebuie sesizate oficial către Inspekția Judiciară, că publicul poate fi de acord sau nu cu o hotărâre judecătorească, însă că nu sunt permise atacurile personale. Judecătorii vizați sunt însă singurii care pot trage la răspundere pe autorii detractărilor.

Cât privește critica hotărârii judecătorești, poziția CSM este de neînțeles. Se pare că membrii CSM au citit toată presa, apoi au citit hotărârea judecătorească în cauză, apoi au ajuns la concluzia că ce spun judecătorii în decizie este altceva decât ce spune publicul, ca urmare cere publicului să nu spună altceva decât spun judecătorii. Practic, CSM împiedică dezbaterile publice.

Poziția CSM este neavenită pentru că soluția este în prezent supusă unei căi extraordinare de atac: Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a formulat cerere de revizuire în cauză³⁹. Or, dacă CSM tocmai a comunicat public că toată critica adusă deciziei ICCJ este nefondată, practic CSM s-a comportat nu ca un organ menit să protejeze independența justiției, ci ca unul care face justiție. Acest lucru poate avea o consecință nebănuită: în soluționarea cererii de revizuire judecătorii cauzei să fie supuși presiunii puse asupra lor de CSM, organism care îi poate judeca disciplinar pentru orice greșală sau conduită.

11. Împiedicarea dezbaterilor

Comunicatul CSM în cazul Gheorghe Ursu nu pare a fi un act de apărare a justiției, ci mai degrabă unul de blocare a presei și a publicului interesați de pasajele extrase din hotărâre care fie sunt insuficient argumentate de judecători, fie sunt insuficient înțelese de comentatori.

A împiedica publicul să comenteze un proces sau o hotărâre judecătorească este un non-sens și contrazice însăși rațiunea dreptului la un proces public consacrat în Constituție și instrumentele internaționale privind drepturile omului. Publicitatea nu există dacă publicul nu are dreptul de a comenta și chiar a contrazice ceea ce face judecătorul. Tocmai de aceea publicul poate asista la dezbateri în sala de judecată⁴⁰, datele despre cauzele aflate pe rolul instanțelor sunt accesibile oricui⁴¹, aproape toate hotărârile pronunțate de judecători pot fi descărcate și citite⁴². Publicarea hotărârii judecătorești pentru public nu poate rămâne fără ecou. Decizia fiind definitivă, nu se poate spune că dezbaterile are ca scop influențarea soluției și, deci, că poate avea influență negativă asupra interesului bunei administrări a justiției.

Publicul este cel îndreptățit să analizeze modul de organizare și de funcționare a sistemului de justiție. Tocmai de aceea are acces la rapoartele de activitate ale Ministerului

39 În cursul zilei de 01.11.2023, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a formulat o cerere de revizuire a hotărârii de achitare a inculpaților trimiși în judecată de PÎCCJ – Secția parchetelor militare în cauza cunoscută generic sub denumirea de "Dosarul Ursu" (conform comunicatului de presă de pe site-ul mpublic.ro).

40 A se vedea dispozițiile cuprinse în art. 352 C.proc.pen. și art. 17 C.proc.civ.

41 Prin intermediul site-ului portal.just.ro.

42 Prin intermediul site-ului rejst.ro.

Public⁴³, ale Direcției Naționale Anticorupție⁴⁴, ale Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism⁴⁵, ale Înaltei Curți de Casație și Justiție⁴⁶, ale Consiliului Superior al Magistraturii și la rapoartele privind starea justiției⁴⁷.

Publicul comentează, exagerează, ridiculizează, se îngrijorează⁴⁸. Mai nou, urmărește filme create pe baza unor cazuri judiciare reale⁴⁹. Între procesele de pe vremea inchiiziției și conceptul de ”open justice” întâlnit în toate curțile de justiție americane⁵⁰ este o evoluție de 1000 de ani, vizibilă. Justiția nu trebuie să fie populistă – în sensul de a pronunța soluții conform dorinței publicului, dar trebuie să fie populară – în sensul de a fi cunoscută publicului. Este adevărat, publicul preferă să discute anumite cauze penale, dar nu trebuie uitat că, statistic, procesele penale reprezintă doar 12% din cele trei milioane de cauze de soluționat anual de către judecătorii români.

Împiedicarea publicului de a discuta despre sistemul judiciar, despre judecători sau despre hotărârile judecătorești este un act anti-democratic, știut fiind că democrația se bazează tocmai pe dezbateri libere și pluralitate de opinii. În lipsa unor astfel de instrumente, puterea magistraților de a înfăptui justiția s-ar transforma în magistrocrație⁵¹, un dușman al statului de drept.

Cred că în situația unor astfel de cazuri judiciare, urmărire de presă și comentate de public, hotărârile judecătorești nu pot fi doar expuse pe site. O astfel de hotărâre trebuie însoțită de un comunicat care să o explice publicului larg, purtătorul de cuvânt al instanței supreme trebuie să dea niște explicații, să facă un rezumat, să aibă o poziție oficială exprimată în spațiu public. În cazul de față publicul nici nu a deschis hotărârea, ci a primit ceea ce presa a spicuit din hotărâre. Asta a dus discuția pe o anumită pantă, care a permis apoi intervenția CSM. La rândul său, în loc să corecteze discursul public, l-a blocat. Practic, CSM spune că nimeni nu are voie să critice hotărârea judecătorească în cazul Ursu. Motivul este de neacceptat: că dacă nu ești de acord cu hotărârea, înseamnă că subminezi puterea judecătorească. Cu siguranță, dacă publicul nu e de acord cu hotărârea instanței supreme într-un anumit caz, nu este afectată întreaga putere judecătorească, exercitată de fiecare dintre cei 4900 de judecători din România.

43 Prin intermediul secțiunii „Rapoarte de activitate” de pe site-ul mpublic.ro.

44 Prin intermediul secțiunii „Rezultatele noastre” de pe site-ul pna.ro.

45 Prin intermediul secțiunii „Raport de activitate” de pe site-ul diicot.ro.

46 Prin intermediul secțiunii „Rapoarte de activitate” de pe site-ul iccj.ro.

47 Prin intermediul secțiunii „Rapoarte și date statistice” de pe site-ul csm1909.ro.

48 În sistemele naționale ale altor țări, publicul nu doar asistă la înfăptuirea justiției, ci este parte din proces – sistemul de jurați în dreptul anglo-saxon, cour d'assises – în Franța, asesorii populari – în țările nordice.

49 „De ce eu?” (2015, regia Tudor Giurgiu) – sinuciderea procurorului Panait; „După dealuri” (2012, regia Cristian Muncii) – exorcizarea de la mănăstirea Tanacu; „Examen” (2003, regia Titus Muntean) – eroare judiciară petrecută în anii '70.

50 În SUA sau chiar în cazul unor instanțe din UK procesele se transmit *live*. Așa se mai procedează la Curtea Internațională de Justiție de la Haga, la Curtea Europeană de la Strasbourg, la Curtea de Justiție a UE, dar și la Curtea noastră Constituțională.

51 Pentru o dezbateri privind pericolul unui „guvernământ al judecătorilor” a se vedea Edouard Lambert (1866-1947), „Le Gouvernement des juges et la lutte contre la législation sociale aux États-Unis”, Paris, M. Giard & Cie, 1921.